

Beszéljünk

egyszer az irodalomról is ehelyütt, ahol a napi politika apróbb-nagyobb gondjait szoktuk az olvasó elé tárni. Politika lesz ez is, de a szónak legnemesebb értelmében; abban az értelmezésben, hogy nemcsak a parlament, nemcsak a párt és nemcsak a gazdasági és közigazgatási kérdések jelentik egy egész nézet életében a politikát, hanem talán mindezeknél inkább politika — a nemzeti lét szempontjából — a szellemi magatartás kérdése is.

Egy, pár hete megjelent könyv készlet bennünket a »politika« szóhoz erre az újraértékelésre. Sötér István »Sötét kamra« című novellagyűjteményére szeretnők az olvasók figyelmét felhívni éppen most, a nyári pihenők idején, amikor a dolgozó emberek egy hányada hozzájut, hogy a lihegő élet gondjait néhány hétre félretegye.

Sötér könyvét irodalomkritikailag meghatározni nem egészen könnyű feladat. Talán egy-két asszociációval sikerül még leginkább megközelítenünk. Tessék tehát úgy gondolni, mintha ebben a könyvben Szindbád úrfi — természetesen Krudy Gyula — újra egyszer végigjárná a kis budai utcákat, de immár nem Rezeda Kázmér kissé kacér, kissé fanyar szemüvegével, hanem egy ETA Hoffmann démoni pápaszemével. Itt ott mintha Cholnoky Viktor utopikus Alerion-madárának vére is rácsorogna erre a pápaszemre és elhajlítaná a költői — tehát mindenkor mai — meglátás irányában a szemrevétel tengelyét.

A novellák olvasása közben egyre az jár az eszünkben: igen, Krudy valahogy így látta volna a dolgokat, ha a 40-es évek viharját megérte volna s ha a halál el nem ragadja őt már 1933-ban a kis budai kocsmák, halk macskaköves utcák világából.

Mert persze Krudyt is másképp olvassuk ma, mint a század első harmadában. Tudjuk róla, hogy gyakran »csak azért röhögött, hogy ne kelljen sírnia«.

Sötér István azonban már kijózanult, tudatosan látó szemmel járja ugyanazokat az utcákat. Lépései a gyászmenet tompa dobbanásával kopogják végig a rombadólt budai házakat s az ostromszonyata Edgar Poe réműleteit idézi unosuntalan.

A szóvalán vád szüntelenül ott szűköl a »Sötét kamra« izgalmas élményei mögött: ime, ide jutott el Rezeda Kázmér békés világa!

S ez a hangtalan vád a legnemesebb értelemben vett politika ebben a könyvben — anélkül, hogy akár csak egyetlenegy politikai szó is esnék a 300 oldal bármelyikén is. Mert így is lehet, sőt valószínűleg csak így lehet politizálni.